

УДРЕНАС Г. І.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри тактико-спеціальної
та спеціальної фізичної підготовки
(Одеський державний університет
внутрішніх справ)

МУСАЄВА С. С.,

доктор філософії,
дільничний офіцер поліції
(Головне управління Національної поліції
в Одеській області)

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.3.2.10>

ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ З ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У статті визначено сутність взаємодії громадських формувань з органами Національної поліції України у забезпеченні публічного порядку та безпеки під час дії воєнного стану в Україні.

Зазначено, що на протязі тривалого часу становлення та розвитку суспільства, поняття «безпека» й «порядок» є одним з найважливіших цінностей та є метою діяльності як соціальних груп так і держав у цілому, та враховуючи реалії сьогодення питання забезпечення безпеки й порядку в громадських місцях із залученням громадських формувань є пріоритетним напрямком у забезпеченні безпеки громадян, запобіганні кримінальним і адміністративним правопорушенням, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань, участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх, надання невідкладної допомоги особам, які потерпіли від нещасних випадків чи правопорушень та участь у рятуванні людей і майна.

Визначено, якими нормативно-правовими актами керуються у своїй діяльності громадські формування. Окрім визначених завдань та мети діяльності таких формувань, зазначено особливості вступу до формувань та відповідні заборони, під час несення служби із співробітниками поліції, головним з яких є заборона залучення до несення служби у складі спільних та самостійних нарядів та залучення до спільного несення служби членів громадських формувань з охорони публічного порядку, які відповідно до закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону» не пройшли відповідну правову та спеціальну підготовку.

Окреслено принципи, на яких базується діяльність громадських формувань, серед яких: законність, верховенство права, гласність, демократичність, добровільність, самоврядність, відсутність майнового інтересу, відкритість, прозорість, самостійність та самоорганізація.

Ключові слова: публічна безпека, публічний порядок, громадські формування, органи Національної поліції України, громадськість, національна безпека.

Udrenas G. I., Musaieva S. S. Interaction of public formations with the bodies of the National Police of Ukraine in ensuring public order and security during the martial law in Ukraine

The article defines the essence of interaction of public formations with the bodies of the National Police of Ukraine in ensuring public order and security during the martial law in Ukraine.

It is indicated that for a long time the formation and development of society, the concepts of “security” and “order” are one of the most important values and are the purpose of the activities of both social groups and states as a whole, and taking into account the realities of today, the issue of ensuring security and order in public places with the involvement of public formations is a priority in ensuring the safety of citizens, prevention of criminal and administrative offenses, protection of the interests of the state, enterprises, institutions, organizations, citizens from criminal attacks, participation in ensuring road safety and combating child neglect and juvenile delinquency, providing emergency assistance to persons who have suffered from accidents or offenses and participating in the rescue of people and property.

It is determined which normative legal acts are guided in their activities by public formations. In addition to the defined tasks and objectives of the activities of such formations, the peculiarities of joining the formations and the corresponding prohibitions are indicated, during service with police officers, the main of which is the prohibition of involvement in the service as part of joint and independent outfits and the involvement in the joint service of members of public formations for the protection of public order, who, in accordance with the law of Ukraine «On the participation of citizens in the protection of public order and the state border», have not undergone appropriate legal and special training.

The principles on which the activity of public formations is based are outlined, including: legality, rule of law, publicity, democracy, voluntariness, self-government, lack of property interest, openness, transparency, independence and self-organization.

Key words: *public security, public order, public formations, bodies of the National Police of Ukraine, public, national security.*

Вступ. Забезпечення та підтримання публічної безпеки та порядку є однією з основних напрямків діяльності правової держави, головною метою якої є забезпечення національної безпеки України, захист суспільства, його цілісності, відносної стійкості та громадянської злагоди. Належна підтримка громадської безпеки поряд з іншими складовими національної безпеки, характеризує надійність існування та стійкість розвитку соціально-політичної системи держави, адже безпека всієї держави складається з безпеки кожної громади. Питанням дослідження щодо особливостей забезпечення громадської безпеки займалися такі вітчизняні автори, як А. Кононов, В. Фатхутдінов, П. Шляхтун, О. Проневич, М. Кравчук, Н. Алексєєв, О. Довгань, І. Зозуля, М. Байтін, О. Бандурка тощо.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності взаємодії громадських формувань з органами Національної поліції України у забезпеченні публічного порядку та безпеки під час дії воєнного стану в Україні.

Результати дослідження. На сьогодні, в умовах дії воєнного стану в Україні залучення громадськості до взаємодії із органами поліції є одним з керівних напрямків забезпечення публічної безпеки і порядку на територіях обслуговування та в свою чергу підвищення довіри населення до правоохоронців.

На протязі тривалого часу становлення та розвитку суспільства поняття «безпека» й «порядок» вважались однією з найважливіших цінностей та метою діяльності як соціальних груп так і держав у цілому. На ранніх етапах розвитку та зміцнення правопорядку, кожна держава в особі верховної влади і її інститутів захищала свою територію від зовнішніх

вторгнень. Саме тому питання забезпечення безпеки й порядку в громадських місцях цікавило кожную частину соціальної структури суспільства – від конкретного індивіда до широкого об'єднання людей [3]. Так, залучення населення до забезпечення публічної безпеки і порядку та профілактики правопорушень є пріоритетним способом протидії злочинності, зменшення масштабів її поширення, поліпшення криміногенної обстановки та підвищення рівня безпеки. На думку В.І. Московця, об'єднання громадськості в єдиний ресурс для вирішення загальнолюдських питань дедалі активніше набирає обертів [2, с. 407]. На думку С. Пономарьова, з погляду управління суспільством, публічна безпека у звичайних умовах життєдіяльності охоплює правовідносини, що виникають і складаються у процесі забезпечення суспільної злагоди, спрямовані на запобігання, негайне припинення дій / діянь, що виникають і спрямовані проти громадського порядку і громадської безпеки та викликають необхідність застосування заходів адміністративного та кримінально-правового припинення протиправної поведінки окремих осіб, організацій чи установ [4, с. 112].

У зв'язку з цим, для належної організації забезпечення публічної безпеки і порядку сьогодення, було створено ряд громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, основним завданням у взаємодії із органами Національної поліції України є [1]:

- надання допомоги органам Національної поліції у забезпеченні публічного порядку і публічної безпеки, запобіганні кримінальним і адміністративним правопорушенням;
- інформування органів та підрозділів Національної поліції про вчинені або ті, що готуються, кримінальні правопорушення, місця зосередження злочинних угруповань;
- сприяння органам Національної поліції у виявленні кримінальних правопорушень, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань;
- участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх;
- надання невідкладної допомоги особам, які потерпіли від нещасних випадків чи правопорушень та участь у рятуванні людей і майна.

Так, громадські формування створюються відповідно до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». Відповідно до ст. 3 вказаного закону: «громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону створюються і діють у взаємодії з правоохоронними органами, Державною прикордонною службою України, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, додержуючись принципів гуманізму, законності, гласності, добровільності, додержання прав та свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, рівноправності членів цих формувань» [1].

Громадські формування є юридичною особою з моменту його реєстрації, має рахунки в установах банків, печатку із власним найменуванням, штамп та інші необхідні реквізити. Громадське формування відповідає за своїми зобов'язаннями усім належним йому майном, від свого імені набуває майнові і немайнові права та обов'язки, може виступати позивачем та відповідачем у суді, арбітражному та третейському судах [1].

До складу громадських формувань приймаються громадяни України, які досягли 18-річного віку, виявили бажання брати участь у зміцненні правопорядку та здатні за своїми діловими, моральними якостями і станом здоров'я виконувати на добровільних засадах взяті на себе зобов'язання. Однак, не можуть бути членами громадських формувань особи, які порушують публічний порядок, особи, судимість з яких не знята або не погашена в установленому законом порядку, раніше засуджені за умисні злочини, хворі на хронічний алкоголізм або наркоманію, визнані в судовому порядку недієздатними чи обмежено дієздатними та інші особи у випадках, передбачених законами України [1].

Так, під час здійснення покладених на громадські формування завдань, особливу увагу має дотримання вимог Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження

Типового статуту громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону», Наказу Національної поліції України від 24.05.2023 № 439, Наказу Національної поліції України від 17.12.2024 № 1331, наказів ГУНП в областях, службових телеграм тощо.

Так, наприклад під час несення служби вищевказаними громадськими формуваннями останнім категорично заборонено:

- залишати місця несення служби членами ГФ з ОГП або залишення їх без працівника поліції;
- несення служби громадськими формуваннями у нічний час без світловідбиваючих жилетів (або елементів на одязі), що може призвести до травмування чи нещасних випадків на дорогах;
- виявлення незаконного перебування членів громадських формувань і подібних громадських організацій під час дії комендантської години в громадських місцях поза службою;
- залишення працівниками поліції і членами ГФ постів і маршрутів патрулювання до закінчення комендантської години.

З метою безумовного виконання законів та підзаконних актів щодо організації охорони публічного порядку членами ГФ з ОГП, недопущення вчинення злочинів і правопорушень, виключення можливих порушень вимог чинного законодавства, до членів громадських формувань висуваються відповідні вимоги, серед яких слід виокремити:

- категорично заборонено залучення до несення служби у складі спільних та самостійних нарядів «громадські організації» та залучати до спільного несення служби членів громадських формувань з охорони публічного порядку, які відповідно до ЗУ «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону» не пройшли відповідну правову та спеціальну підготовку, на підставі чого мають право залучатись патрулювання із працівниками поліції;
- проведення додаткових робочих нарад (зустрічей) з керівниками ГФ з ОГП, які залучаються до несення служби по забезпеченню публічної безпеки і порядку, у тому числі під час комендантської години;
- здійснення звірок відповідності списків особового складу членів ГФ з ОГП із описками, які залучаються на патрулювання спільно з поліцейськими та надають допомогу в забезпеченні публічної безпеки і порядку. Перевіряються за обліковими базами списки наявних на території обслуговування ГФ з ОГП щодо перебування їх членів у кримінальному розшуку та розшуку за РТЦК як осіб, які ухиляються від проходження військової служби. У разі виявлення таких осіб, останні виключаються з членства громадського формування та здійснюється подальше направлення до РТЦК та СП;
- погодження статутних документів новостворених ГФ з ОГП здійснюються лише після ознайомлення та погодження їх з управлінням превентивної діяльності ГУНП в області;
- безумовне виконання вимог службових телеграм ГУНП в області, особливо в частинах заведення належним чином оформлених та зареєстрованих журналів проведення інструктажів членів ГФ з ОГП залучених до несення служби по охороні публічного порядку та забезпечення правового режиму військового стану, які зберігаються в чергових частинах разом із щодобовими затвердженими розстановками спільних нарядів;
- несення служби членів громадських формувань на підставі наданих списків (розрахунків), завірених їх керівниками (із зазначенням дати, назви громадського формування та прізвища ім'я, по батькові їх представників);
- під час виконання своїх обов'язків, використовувати холодну та вогнепальну зброю, в тому числі мисливську, яка згідно з чинним законодавством перебуває в їх особистому користуванні;
- в обов'язковому порядку при залученні членів громадських формувань, які заступають на охорону публічного порядку, на інструктажах доводяться, що під час спільного з поліцейськими, виконання покладених на ГФ завдань з охорони публічного порядку, застосовувати спеціальні засоби індивідуального захисту та самооборони, заряджені ре-

човинами сльозоточивої та дратівної дії виключно у випадках і в порядку, передбачених законом.

Так наприклад, структурний підрозділ громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону «Муніципальна громадська безпека», яка здійснює свою діяльність на території міста Одеси, Одеської області та прилеглих територіях, утворюється рішенням загальних зборів членів ГФ «МГБ» з метою забезпечення участі мешканців міста Одеси в охороні публічного порядку та публічної безпеки, сприяння органам Національної поліції України, запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, тощо. Діяльність СП ГФ «МГБ» базується на принципах законності, верховенства права, гласності, демократичності, добровільності, самоврядності, свободи, відсутності майнового інтересу, відкритості, прозорості, самостійності та самоорганізації.

Висновки. На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону – це невід'ємна складова, яка є одним з важелів захисту населення, сприяння діяльності правоохоронним органам у забезпеченні безпеки громадян, профілактики та протидії кримінальним та адміністративним правопорушенням.

Список використаних джерел:

1. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 № 1835-III. Дата оновлення: 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>
2. Москоvecь В.І. Правове регулювання участі громадян в охороні державного кордону. *Форум права*. 2013. № 3. С. 407–411.
3. Мусаєва С.С. Нормативно-правове забезпечення публічної безпеки і порядку в Україні. *Evropský politický a právní diskurz*. 2018. Sv. 5, Vyd. 1. С. 246. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpol_2018_5_1_37
4. Пономарьов С. Поняття та зміст публічної безпеки сектору безпеки і оборони. *Право.ua*. 2017. № 2. С. 111–115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pravo_2017_2_20

